

POPIS VYNÁLEZU K AŮTORSKÉMU ŌSVĚDČENÍ

261968
(11) (B1)

ŮNAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

(22) Přihlášeno 27 12 86
(21) (PV 9914-86.Q)

(40) Zveřejněno 15 07 88

(45) Vydáno 15 05 89

(51) Int. Cl.⁴
C 08 F 4/48

(75)
Autor vynálezu

PLESKA ALEXANDER ing., RAKOVNÍK, REISS JIŘÍ ing. CSc.,
ČERMÁK JIŘÍ ing., KRALUPY nad Vltavou, SUFČÁK MILOSLAV ing.,
PRAHA, JANKO JAROMÍR ing., KRALUPY nad Vltavou,
KUCHYNKA PETR ing., PRAHA

(54) Způsob snížení samozápalnosti organolithného iniciátoru polymerace

1

2

Podstatného snížení samozápalnosti organolithného iniciátoru polymerace na bázi monomerního aduktu dvou atomů lithia na konjugovaný dien v etherickém rozpouštědle ve styku se vzduchem se dosáhne následujícím způsobem. V jednom hmotnostním dílu iniciátoru se rozpustí alespoň 0,01 hmotnostního dílu: uhlovodíkového oleje s teplotou varu za atmosférického tlaku vyšší než 200 °C a/nebo homopolymeru a/nebo kopolymeru konjugovaného dienu a/nebo vlnylaromatického uhlovodíku s molární hmotností vyšší než 1 kg · mol⁻¹. Přimísený olej nebo polymer, který se rozpustí v etherickém rozpouštědle, zůstává po vytěknání rozpouštědla v organokovu. Tam zpomaluje oxidaci a vytváří na oxidovaném povrchu ochrannou vrstvičku. Ochranný prostředek lze přimísit jak do reakční násady při přípravě iniciátoru, tak i do iniciátoru izolovaného od přebytku lithia. Účinek ochranného prostředku vzrůstá s jeho množstvím přimíseným k iniciátoru až do poměru, kdy je samozápalnost zcela potlačena.

Katalyzovanou adicí lithia na konjugovaný dien lze v etherickém rozpouštědle připravit monomerní dilithiový adukt (čs. autorské osvědčení 229 066), jenž může být použit jako iniciátor aniontové polymerace dienových monomerů při syntéze umělých kaučuků. Za katalýzy naftalenu lze takto z butadienu připravit dilithiobuten nebo z isoprenu dilithioisopenten. Mimořádně vysoká reaktivita těchto organoalkalimetalických sloučenin, cenná při jejich syntetických aplikacích, je vlastností nepříznivou z hlediska požárně bezpečnostního. Dilithiové adukty dienů se mohou, zejména po ztrátě rozpouštědla vytěkáním nebo sorpcí do porézních materiálů, na vzduchu samovolně vznítit v důsledku přehřátí reakčním teplem oxidace.

Pyroforičnost iniciátoru na bázi dilithiových aduktů dienů lze do jisté míry potlačit výběrem etherického rozpouštědla s vysokou teplotou samovznícení. S výhodou lze použít methyl-terc.butylether, u něhož teplota samovznícení je vyšší než 415 °C.

Podstatného snížení samozápalnosti organolithného iniciátoru polymerace na bázi monomerního aduktu dvou atomů lithia na konjugovaný dien v etherickém rozpouštědle ve styku se vzduchem se dosáhne podle vynálezu tak, že se v jednom hmotnostním dílu iniciátoru rozpustí alespoň 0,01 hmotnostního dílu uhlovodíkového oleje s teplotou varu za atmosférického tlaku vyšší než 200 °C a/nebo homopolymeru a/nebo kopolymeru konjugovaného dienu a/nebo vinylaromatického uhlovodíku s molární hmotností vyšší než 1 kg · mol⁻¹.

Přímíšený olej nebo polymer se rozpustí v etherickém rozpouštědle a při expozici vzduchu zůstává po vytěkání rozpouštědla v organokovu, zpomaluje oxidaci a vytváří na oxidovaném povrchu ochrannou vrstvičku. Ochranný prostředek lze přimísit jak do reakční násady při přípravě iniciátoru, tak i do iniciátoru izolovaného od přebytku lithia.

Účinek ochranného prostředku podle vynálezu vzrůstá s jeho množstvím přimíšeným k iniciátoru až do poměru, kdy je samozápalnost zcela potlačena. Horní hranice

množství ochranného prostředku přimíšeného k iniciátoru není určena účinkem na snížení samozápalnosti, ale praktickými a ekonomickými důvody. Rovněž tak molární hmotnost použitého polymeru je shora omezena praktickými důvody: roztoky polymerů s molární hmotností vyšší než 500 kg · mol⁻¹ mají při účinných koncentracích vysokou viskozitu. Je ekonomicky nevýhodné přidávat do iniciátoru více ochranného prostředku, než je nutné k omezení samozápalnosti. Tak například rozpuštění 0,1 hmotnostního dílu kapalného polybutadienu o střední číselné molární hmotnosti 5 kg · mol⁻¹ v jednom hmotnostním dílu suspenze dilithiobutenu v methyl-terc.butyletheru o obsahu C—Li skupin 1,2 molu/kg vede k úplnému potlačení samozápalnosti iniciátoru při teplotě vzduchu 20 °C.

Při aplikaci modifikovaného iniciátoru na syntézu kaučuků se ochranný prostředek s výhodou volí shodný s produktem polymerace, čímž je automaticky zajištěno, že neovlivní průběh polymerace ani vlastnosti produktů.

Účinek způsobu podle vynálezu je ukázán na příkladě.

Přík l a d

Suspenze dilithiobutenu v methyl-terc.butyletheru o obsahu lithia 0,92 molu/kg a obsahu skupin C—Li 0,86 molu/kg byla smíšena pod dusíkem se zkoušeným ochranným prostředkem proti samovznícení. Po rozpuštění ochranného prostředku v kontinuální fázi suspenze byl 1 ml směsi pomocí injekční stříkačky vystříknut na kruhový výsek filtračního papíru a byla měřena doba, za kterou došlo při atmosférické expozici k samovolnému vznícení. Pokus byl opakován desetkrát. Průměrná doba potřebná k samovznícení je zanesena v následující tabulce. Pokud k samovznícení nedošlo ani po třiceti minutách, byl pokus přerušen a suspenze považována za nesamozápalnou. Takové pokusy byly z výpočtu průměrné doby samovznícení vyloučeny.

TABULKA

Doba potřebná k samovznícení dilithiobutenu v methyl-terc.butyletheru při atmosférické expozici. Obsah C—Li = 0,86 molu/kg.

Ochranný prostředek	Doba potřebná k samovznícení [s]		
	při 20 °C	při 60 °C	při 90 °C
žádný	28	14	8
parafinový olej 0,1 hm. dílu	41	26	14
polybutadien o M _n = 5 kg/mol, 0,02 hm. dílu	52 ^{a)}	48 ^{a)}	32 ^{a)}
polybutadien o M _n = 5 kg/mol, 0,1 hm. dílu	— ^{b)}	— ^{b)}	— ^{b)}
blokový kopolymer styren-butadien-styren o M _n = 15—70—15 kg/mol, 0,02 hm. dílu	37	37	15

a) v polovině pokusů nenastalo vznícení ani po 30 minutách

b) žádné vznícení ani po 30 minutách

PŘEDMĚT VYNÁLEZU

1. Způsob snížení samozápalnosti organolithného iniciátoru polymerace na bázi monomerního aduktu dvou atomů lithia na konjugovaný dien v etherickém rozpouštědle ve styku se vzduchem, vyznačený tím, že se v jednom hmotnostním dílu iniciátoru rozpustí alespoň 0,01 hmotnostního dílu: uhlovodíkového oleje s teplotou varu za atmosférického tlaku vyšší než 200 °C a/nebo homopolymeru a/nebo kopolymeru konjugovaného dienu a/nebo vinylaromatického uhlovodíku s molární hmotností vyšší než 1 kg . mol⁻¹.

2. Způsob podle bodu 1, vyznačený tím, že iniciátor polymerace je suspenze dilithio-butenu v methyl-terc.butyletheru o obsahu C—Li skupin alespoň 0,1 molu/kg.

3. Způsob podle bodů 1 a 2, vyznačený tím, že homopolymer a/nebo kopolymer konjugovaného dienu je homopolymer a/nebo kopolymer 1,3-butadienu.

4. Způsob podle bodů 1 až 3, vyznačený tím, že homopolymer a/nebo kopolymer vinylaromatického uhlovodíku je homopolymer a/nebo kopolymer styrenu a/nebo alfa-methylstyrenu.